

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาวิกฤติเกี่ยวกับการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันของสังคมไทย ซึ่งให้เห็นประเด็นปัญหาวิกฤตอันน่าเป็นห่วงจากการพัฒนาที่ขาดความสมดุล โดยมุ่งสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วแต่ประการเดียว ทำให้บุคคลและสังคมรวมทั้งโครงสร้างและกลไกการบริหารและการจัดการต่าง ๆ ปรับตัวตามไม่ทัน เกิดความไม่สมดุลระหว่างการพัฒนาทางวัตถุกับการพัฒนาทางจิตใจ ประเด็นปัญหาวิกฤตมีมากมายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาที่เกิดขึ้นจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่ทำให้ชีวิตของเยาวชนไทยเปลี่ยนแปลงไปมีระบุไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2559 ข้อที่ 8 ว่า “ความเสื่อมถอยทางด้านศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ตามระบบวิถีชีวิตที่ดีงามของคนไทย” ข้อที่ 10 ระบุว่า “ปัญหาสังคมได้แก่ ความยากจน ยาเสพติด ครอบครัแตกแยก อาชญากรรมและการทารุณกรรมต่อเด็กและเยาวชนทวีความรุนแรงขึ้น อันเนื่องมาจากการมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจแบบมหภาค ละเลยการพัฒนาแบบสมดุลด้านสังคม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นำไปสู่ความขัดแย้งและความไม่เป็นธรรมในสังคม” และข้อที่ 29 ระบุว่า “สังคมไทยตกอยู่ในกระแสวัตถุนิยมและบริโภคนิยม ค่านิยมถึงประ โยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ประกอบกับคนไทยจำนวนมากขาดความสามารถในการกลั่นกรอง และเลือกใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมต่างชาติที่หลากหลายซึ่งเข้ามาพร้อมกับเทคโนโลยีสารสนเทศ และสื่อบันเทิงต่าง ๆ ได้ อย่างรู้เท่าทันและมีเหตุผล นำไปสู่การครอบงำทางวัฒนธรรมและเร่งให้เกิดพฤติกรรมบริโภคนิยม ส่งผลให้วิถีชีวิตในสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เกิดปัญหาศีลธรรมเสื่อม และปัญหาทางสังคมต่าง ๆ ตามมา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า30-35)

วิสัยทัศน์ปรัชญาการศึกษาไทยได้กำหนดลักษณะของคนไทยที่พึงปรารถนาไว้ชัดเจนว่า การศึกษาไทยต้องจัดให้คนไทยเป็นคนที่มีปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรม มีความสามารถทางสังคม และความสามารถในการทำงานพร้อมทั้งมีความสำคัญและหลักการของการจัดการศึกษาไทยได้ให้ แนวคิดของแผนการศึกษาแห่งชาติในปัจจุบันกำหนดหลักการพื้นฐานในการจัดการศึกษาไว้ 4 หลักการคือ 1. พัฒนาการอย่างสมดุลระหว่างความเจริญทางจิตใจกับทางวัตถุ 2. มนุษย์ต้องดำรงอยู่อย่างกลมกลืนและเกื้อหนุนกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ 3. การก้าวทันความเจริญสมัยใหม่และรับรู้วัฒนธรรมจากต่างประเทศพร้อม ๆ กับเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของ

ภูมิปัญญาแบบไทย 4. ความสมดุลระหว่างการพึ่งตนเองกับการร่วมมือกับผู้อื่น เพื่อทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน การจัดการศึกษาเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ความรู้มิใช่การคัดลอกความจริงจากที่หนึ่ง ไปยังอีกที่หนึ่งได้ การเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือเหตุการณ์ใด เหตุการณ์หนึ่งไม่เป็นเพียงการรับฟังและการเห็นแล้วไปทำให้เกิดการคัดลอกความคิดหรือเหตุการณ์นั้น ๆ แต่เป้าหมายของการเรียนรู้คือการกระทำ นั่นคือการนำไปขยายผลและการนำไปประยุกต์ใช้ในสิ่งที่เรียนรู้ และการเข้าใจในกระบวนการแห่งการเปลี่ยนแปลงความรู้นี้ ความหมายโดยทั่วไปของการเรียนรู้นั้นเกิดขึ้นเมื่อได้รับประสบการณ์ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่มั่นคงในด้านความรู้หรือด้านพฤติกรรมของผู้เรียน มิใช่การเปลี่ยนแปลงเพียงชั่วคราว แม้ว่าผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาบางกลุ่มเน้นในเรื่องขององค์ความรู้ บางกลุ่มเน้นในเรื่องของพฤติกรรม คุณภาพการจัดการศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนทางปัญญาและไม่มีใครอธิบายได้ดีที่สุด อย่างไรก็ตามจากทฤษฎีการจัดการศึกษาที่ผ่านมาทำให้เห็นความสำคัญของทฤษฎี 3 ทฤษฎีคือ

1. ทฤษฎีที่เน้นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่สังเกตเห็นได้ในด้านพฤติกรรม ความชำนาญ และอุปนิสัย
2. ทฤษฎีที่เน้นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่วัดได้ด้วยคะแนน เช่นกิจกรรมต่าง ๆ ทางปัญญา อาทิ ความคิด ความจำ การริเริ่มและการแก้ไขปัญหา
3. ทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างองค์ความรู้ ให้ความสนใจเกี่ยวกับสร้างความหมายให้กับเหตุการณ์และกิจกรรมนั้น ๆ ได้อย่างไร นั่นคือการเรียนรู้มุมมองในลักษณะของการสร้างองค์ความรู้ ฮอยและมิสเกล (Hoy & Miskel, 2001, pp. 39-41)

กระบวนการเรียนรู้และการจัดการศึกษาต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียน และคนไทยทุกคนให้มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 50) โดยมีกำหนดเป้าหมาย กรอบการดำเนินงานและยุทธศาสตร์การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาระบุไว้ในข้อที่ 1 ว่า “พัฒนาหลักสูตรให้มีสาระในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและหลักธรรมของทุกศาสนาสภาพชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ไทย และคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์เพื่อปลูกฝังและส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 53)

หลักการในการพัฒนาการจัดการศึกษาของชาติตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีบทบัญญัติที่วางรากฐานในการจัดและพัฒนาการศึกษาไว้ทำให้เกิดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่มีบทบัญญัติในการวางกรอบและแนวทางเพื่อปฏิรูปการศึกษาไว้ในหลายประเด็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมวด 4 เกี่ยวกับการจัดการศึกษา มาตรา 24 ว่าด้วย

การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
4. จัดการเรียนสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 13)

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้กำหนดหลักการ ทฤษฎี และนโยบาย การปฏิรูปการอาชีวศึกษาให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบัน โดยมี การระบุไว้ในข้อที่ 6 ได้กำหนดกรอบการปฏิรูปการเรียนรู้โดยเน้นที่ผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความสามารถและมีลักษณะตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2546, หน้า 3) 1. เรียนวิธีเรียนรู้ตลอดชีวิต 2. เรียนแล้วคิดเป็น ทำเป็น 3. เรียนแล้วคิดดี ทำดี 4. เรียนแล้วอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ และ 5. เรียนแล้วสามารถไปสู่จุดหมายแห่งชีวิตได้

ในการจัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษามีความมุ่งหมายที่จะพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับ นโยบายการจัดการศึกษาของชาติโดยพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติครอบคลุมใน 3 ด้านที่สอดคล้อง กับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คือ 1. ความรู้ความสามารถทางวิชาการตาม ลักษณะงานในสาขานั้นๆ 2. ความรู้ความสามารถพื้นฐานที่ส่งผลต่อการทำงาน เช่น ทักษะ สื่อสาร ทักษะการคิดวิเคราะห์ประยุกต์และแก้ปัญหา ริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ รักการเรียนรู้ด้วยตนเอง อย่างต่อเนื่อง ทักษะการจัดการ ทักษะการทำงานเป็นทีม เป็นต้น 3. คุณธรรม จริยธรรม และ จรรยาบรรณในวิชาชีพ เช่น ความขยัน ซื่อสัตย์ อดทน การตรงต่อเวลา เป็นต้น ตัวบ่งชี้ดังกล่าวเป็น ผลลัพธ์ (Outcome) ของกระบวนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่จะต้องมีการสำรวจความ คิดเห็นอย่างต่อเนื่องเป็นระบบหลากหลายและเป็นปัจจุบัน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและ ประเมินคุณภาพการศึกษา, 2545, หน้า 9-10)

จากการที่รัฐไม่สามารถจัดการศึกษาได้เองทั้งหมด การอาชีวศึกษาเอกชนจึงได้เข้ามา แข่งขันในการจัดการศึกษาซึ่งเป็นส่วนสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในระบบการจัดการศึกษาของ ประเทศไทย (พัชนี นามนารถอา, 2534, หน้า 108) ในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาเอกชนระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2540-2554) จัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และผู้บริหาร

สถานศึกษาเอกชนในด้านต่าง ๆ 5 ด้าน คือด้านนักเรียน ด้านบุคลากร ด้านการวิจัยและพัฒนา ด้านบริหารการจัดการและด้านสนับสนุนการศึกษาเอกชนพบว่าในด้านการบริหารและการจัดการ มุ่งเน้นให้มีการนำวิธีบริหารและการจัดการสมัยใหม่ และเป็นสากลมาใช้ผู้บริหารการอาชีวศึกษาเอกชน จึงต้องปรับปรุงตนให้เป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ต้องเล็งเห็นถึงความสำคัญของมาตรฐาน และคุณภาพของโรงเรียน

ซินและแมรีด (Jean & Mairead, 2001) การจัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษาเอกชน ส่วนใหญ่จัดการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) นักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยแห่งการเปลี่ยนแปลง วัยที่อยากรู้อยากลองสิ่งใหม่ อยากรับผิดชอบของตัวเอง พึ่งตนเองได้และอยากช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อมีโอกาส ในขณะที่วัยนี้นักเรียนวัยนี้จะได้รับอิทธิพลของกระแสสังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมได้ง่ายมากกว่าวัยอื่น ๆ ปัญหาของนักเรียนในวัยนี้จึงมีมาก สถิติจำนวนนักเรียนที่ลาออกกลางคันจึงมีสูง การดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวัยนี้มีความซับซ้อนอย่างยิ่งเพราะเป็นช่วงต่อเข้าสู่ผู้ใหญ่ หากนักเรียนวัยนี้ไม่ได้รับการดูแล จนทำให้นักเรียนบกพร่องทางด้านปัญญา ด้านการเรียนรู้และจิตวิทยา มักจะพบกับความล้มเหลวในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นพื้นฐานอันนำไปสู่การค้นพบตนเองด้วย

จากการการสังเกตของผู้วิจัยเห็นว่า สถานการณ์และปัญหาเด็กในสังคมไทยนับวันจะมีความซับซ้อน วิฤติ และรุนแรงมากขึ้น ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเชิงตลาด การแข่งขันแบบเสรี การเร่งรีบและการกระตุ้นในลักษณะบริโภคนิยมผ่านสื่อต่าง ๆ รวมทั้งวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้โครงสร้างทางสังคมอ่อนแอ พุนทางสังคม ศาสนา วัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น ห่างเหินและถูกปฏิเสธจากเด็กและเยาวชน เด็กและเยาวชนส่วนหนึ่งจึงได้รับการหล่อหลอมจากบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ไม่สร้างสรรค์ ส่งผลให้เด็กและเยาวชน มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ล้อแหลมต่อการกระทำผิดกฎหมาย หมั่นหม่อมต่อศีลธรรมอันดีงาม มีค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การนิยมซื้อสินค้าราคาแพง การเสพและดื่มของมีเมา การเที่ยวกลางคืนตามสถานเริงรมย์และสถานบันเทิง การมั่วสุมเล่นการพนันและเกมคอมพิวเตอร์ การทะเลาะวิวาท การใช้ความรุนแรง การแข่งรถซิ่ง รวมทั้งการย้ายเร่ร่อนจากสื่อเพื่อให้เด็กและเยาวชน มีนิสัยบริโภคนิยมฟุ้งเฟ้อ สุรุ่ยสุร่าย เด็กและเยาวชนดำรงชีวิตประจำวันอยู่ในท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เสี่ยงต่อการประสบปัญหา อีกทั้งยังขาดการดูแลคุ้มครองสวัสดิภาพและความปลอดภัยจากสังคมอย่างจริงจัง

นักเรียนวัยรุ่นเป็นวัยแห่งหัวเลี้ยวหัวต่อของการเสริมสร้างสิ่งดี ๆ และการเกิดปัญหาต่าง ๆ เนื่องจากธรรมชาติของวัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางบุคลิกลักษณะคือ รูปร่างลักษณะเหมือนกับผู้ใหญ่ มีความต้องการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นของตนให้ผู้อื่นยอมรับ ต้องการ

อิสระมีการปลีกตัวออกจากการเกี่ยวพันทางบ้าน ไม่ชอบให้ผู้อื่นมายุ่งเกี่ยวเรื่องส่วนตัว เช่น การแต่งกาย การคบเพื่อน การเที่ยวเตร่ รักและต้องการเพื่อนมาก ต้องการอยู่กับเพื่อนมากกว่าอยู่บ้าน เชื่อเพื่อนมากกว่าเชื่อพ่อแม่ เลียนแบบซึ่งกันและกัน ทั้งทางด้านการแต่งกาย บุคลิกลักษณะ การพูดจา การแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เพื่อนในกลุ่มยอมรับเข้าเป็นสมาชิก และในภาวะปัจจุบันที่มีความผันผวนทางสังคม เศรษฐกิจซึ่งนำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ ที่บุคคล ทุกเพศ ทุกวัย ต้องเผชิญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เราจะพบเห็นปัญหาของเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่กำลังศึกษาเล่าเรียน พบว่านักเรียน นักศึกษาบางส่วนเริ่มมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น หนีเรียน เมื่อหนีเรียน ก็จะมีพฤติกรรมอื่น ๆ ตามมาเช่น ปัญหายาเสพติด การติดเกม การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรและเป็นต้นเหตุของปัญหาอื่น ๆ อีกหลายปัญหา รวมไปถึงการฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ การปฏิบัติตนที่เกินความพอดีตามสถานภาพของนักเรียน (สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2549, หน้า 17-18)

จากการสังเกตและประสบการณ์ที่ผู้วิจัยทำงานในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนมาตลอดระยะเวลา 10 ปี เห็นว่า นักเรียนอาชีวศึกษาเอกชนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) จะมีอายุระหว่าง 15-17 ปี เป็นวัยแห่ง การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ความสนใจ ความคิด ความรู้สึก และอารมณ์ นักเรียนต้องการความเป็นอิสระ ต้องการพึ่งพาตนเอง ชอบแสดงความสามารถ บางครั้งก็อยากลองดีและคิดต่อต้านครูอาจารย์ ในเวลาเดียวกันจะเห็นว่า นักเรียนวัยนี้ เป็นวัยที่ต้องเผชิญกับปัญหาการปรับตัว รวมถึงท่าทีและบทบาทต่าง ๆ ทางสังคม นักเรียนช่วงวัยนี้เป็นวัยแห่งการพัฒนาเสริมสร้างในทุกด้านเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น ในขณะที่โรงเรียนยังขาดรูปแบบในการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่ชัดเจน และขาดการมีส่วนร่วม ความมือกันอย่างจริงจังระหว่างผู้ปกครอง ครูที่ปรึกษาและนักเรียนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชนที่สอดคล้องกับวัยและความต้องการของนักเรียน โดยอาศัยความร่วมมือของผู้ปกครองและครูที่ปรึกษาช่วยกันประคับประคองส่งเสริมให้นักเรียนสามารถพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของตนเองได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชน
2. เพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชน

ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพและผู้วิจัยตระหนักถึงผลกระทบบางอย่างที่อาจเกิดขึ้นต่อบุคคลที่ได้ศึกษา จึงขอสมมุติชื่อบุคคลที่ศึกษาตามความเหมาะสม ส่วนปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นปรากฏการณ์จริงที่เกิดขึ้นในสถานที่จริง

สำหรับคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์นั้นมีหลายลักษณะนิสัย จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของนักเรียนอาชีวศึกษาที่กำหนดไว้โดยกรมอาชีวศึกษาและสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษาพบว่า นักเรียนอาชีวศึกษาต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางวิชาการตามลักษณะงานในสาขานั้น ๆ มีความรู้ความสามารถพื้นฐานที่ส่งผลต่อการทำงาน เช่น ทักษะสื่อสาร ทักษะการคิดวิเคราะห์ประยุกต์และแก้ปัญหา ริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้รักการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ทักษะการจัดการ ทักษะการทำงานเป็นทีม เป็นต้น ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ เช่น ความซื่อสัตย์ อดทน การตรงต่อเวลา มีวินัย เจตคติ บุคลิกภาพ และเป็นผู้ที่มีปัญหาที่เหมาะสมสามารถไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ ต้องเป็นผู้มีปัญญา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่เรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและการประกอบอาชีพ สามารถสร้างอาชีพ มีทักษะในการจัดการและพัฒนาอาชีพให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ ต้องมีการพัฒนาเจตคติที่ดีต่ออาชีพ มีความมั่นใจและภาคภูมิใจในวิชาชีพที่เรียน รักงาน รักหน่วยงาน สามารถทำงานเป็นหมู่คณะได้ดี โดยมีความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น มีความพฤติกรรมทางสังคมที่ดีงาม ทั้งในการทำงาน การอยู่ร่วมกัน มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว หน่วยงาน ท้องถิ่นและประเทศชาติ อุทิศตนเองเพื่อสังคม เข้าใจและเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น รู้จักใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีเหล่านี้เป็นคุณลักษณะนิสัยกว้าง ๆ ซึ่งในงานวิจัยนี้ไม่สามารถพัฒนาคุณลักษณะนิสัยทั้งหมดตามที่กรมอาชีวศึกษาและสำนักงานรับรองมาตรฐานกำหนดไว้ได้ จะพัฒนาเพียงคุณลักษณะนิสัยที่ตรงกับความต้องการของนักเรียนกลุ่มที่ศึกษาเท่านั้น

วิธีการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ตามแนวคิดของเคมมิสและแม็กแทกเกิร์ต (Kemmis & McTaggart, 1988 cited in Hopkins, 2004, p. 46) ที่ประกอบด้วยการวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Act) การสังเกต (Observe) และการสะท้อนกลับ (Reflect) เพื่อสร้างรูปแบบในการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียน โดยการดำเนินการดังนี้

วิธีปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology)

ผู้วิจัยทำการศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนเกี่ยวกับวินัยและความรับผิดชอบด้วยวิธีการมีส่วนร่วมของบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน โดยศึกษาจากการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์บุคคลหลักของแต่ละกลุ่มเป้าหมายที่มีส่วนได้ส่วนเสีย การสังเกตสนามวิจัย เหตุการณ์และการเข้าร่วมกิจกรรมที่สำคัญ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการศึกษาเอกสาร บันทึกต่าง ๆ โดยละเอียด

การดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR)

1. จัดเวทีสนทนากลุ่มเพื่อสร้างความเข้าใจและความชัดเจนของประเด็นปัญหาที่กลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้เรียนเกี่ยวกับคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชน
2. จัดเวทีเพื่อร่วมกันเสนอแนวทางในการกำหนดรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชนเกี่ยวกับการมีวินัยและความรับผิดชอบ
3. ค้นหาวิธีการติดตามการปฏิบัติตามรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชน โดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนร่วมกัน
4. ดำเนินการตามรูปแบบและแผนการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชน โดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ
5. เก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์ ด้วยวิธีการสังเกต วิธีการสัมภาษณ์ และวิธีการบันทึก เป็นต้น
6. วิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาเพื่อนำไปปรับปรุงแผนปฏิบัติการเพื่อพัฒนารูปแบบคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ และดำเนินการตามข้อ 4 – 6 เป็นวงจรจนเกิดการพัฒนาอย่างเห็นได้ชัด
7. สร้างรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์และประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาที่สร้างขึ้น
8. สรุปผลการดำเนินงานและเขียนรายงานการวิจัย

ปัญหาการวิจัย

การพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชนมีรูปแบบอย่างไร และประสิทธิผลของการดำเนินการตามรูปแบบนั้นเป็นอย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกสนามและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาแบบเจาะจง โดยเลือกโรงเรียนลำปางเทคโนโลยีสถาบัน (แลมป์-เทค) เป็นสนามที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากผู้วิจัยมีความรู้และเข้าใจปรากฏการณ์ในสนามที่ศึกษาเป็นอย่างดีและได้รับความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยเรื่องนี้ สะดวกในการประสานงานและติดตามผลการวิจัย เหนือในการคัดเลือกผู้ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือ กลุ่มตัวอย่างต้องเป็นนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ซึ่งเป็นวัยของการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ความสนใจ ความคิด ความรู้สึก และอารมณ์ เป็นวัยที่ต้องเผชิญกับปัญหาในการปรับตัว อยากรแสดงความสามารถเพื่อเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และเนื่องจากรูปแบบของการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจึงอาศัยความสมัครใจของกลุ่มตัวอย่างในการร่วมกันพัฒนารูปแบบคุณลักษณะนิสัยของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชน จึงได้นักเรียนจำนวน 10 คน ผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรงที่บ้านคือ ผู้ปกครองของนักเรียนจำนวน 10 คน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนที่โรงเรียนโดยตรงคือ ครูที่ปรึกษาของนักเรียนจำนวน 3 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 23 คน กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีลักษณะทั่วไปเหมือนกันกับนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชนอื่น ๆ สามารถเป็นตัวแทนของกลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชนได้ ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลา 1 ปีการศึกษาในการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมนี้และติดตามประเมินประสิทธิผลของรูปแบบนี้ โดยการใช้วงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการของเคมมิสและแม็คแทกการ์ต (Kemmis & McTaggart, 2000) โดยในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 ดำเนินการตามวงจรพัฒนาจำนวน 2 รอบ และภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 ดำเนินการตามวงจรพัฒนาจำนวน 1 รอบ และติดตามผลของการพัฒนาอีกครั้งหนึ่งเมื่อสิ้นปีการศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. รูปแบบ หมายถึง กระบวนการดำเนินงานหรือความสัมพันธ์ที่เป็นรูปแบบอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือ เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำ
2. คุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนอาชีวศึกษาพึงมี เช่น ทักษะสื่อสาร ทักษะการคิดวิเคราะห์ประยุกต์และแก้ปัญหา ริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ รักการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ทักษะการจัดการ การทำงานเป็นทีม ความขยัน ซื่อสัตย์ อดทน การตรงต่อเวลา มีวินัย ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่เรียนรู้ มีความมั่นใจ รักงาน รักหน่วยงาน การทำงานเป็นทีม เคารพในสิทธิของผู้อื่น มีความรับผิดชอบ เห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น รู้จักใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสร้างสิ่งแวดล้อม

3. นักเรียนอาชีวศึกษาเอกชน หมายถึง ผู้กำลังศึกษาหลักสูตรอาชีวศึกษาในโรงเรียน
 ตำบองเทคโนโลยี ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)

4. ประสิทธิภาพของรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ หมายถึง ผลสำเร็จ
 ที่เกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียน ได้แก่ ด้านผลลัพธ์
 ที่เกิดกับนักเรียน

ประโยชน์ของการวิจัย

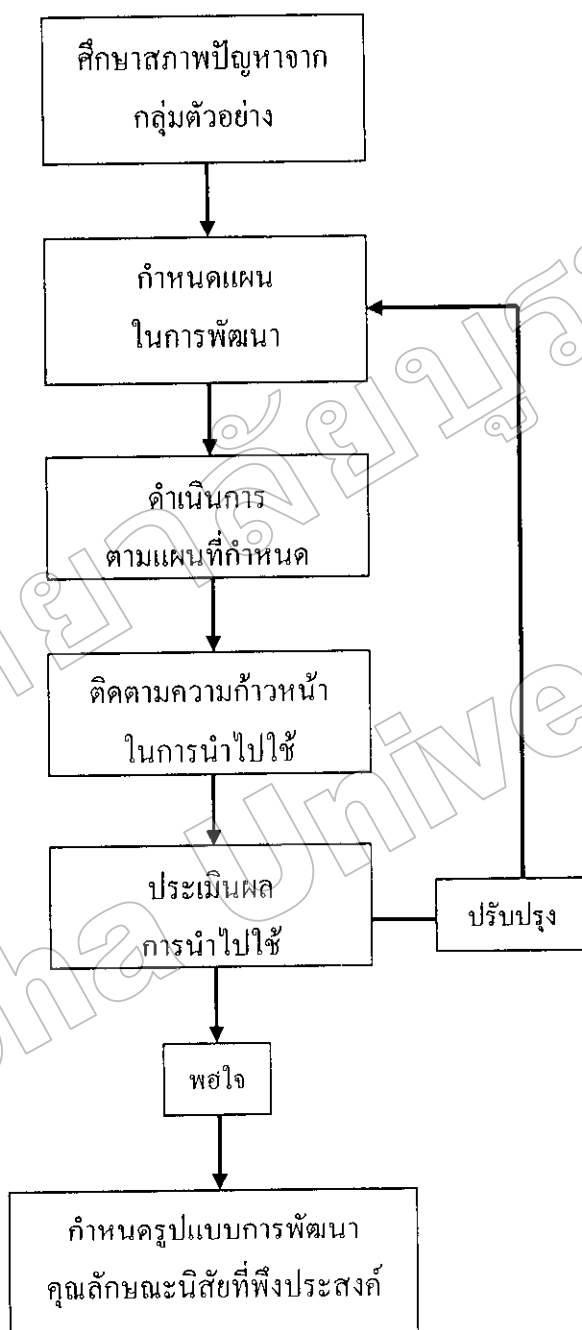
ผลการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนที่ต้องการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่
 พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษาโดยประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยมี ดังนี้

1. ได้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชน
 ตามคุณลักษณะที่กลุ่มร่วมกันเป็นผู้กำหนด
2. ได้แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยของนักเรียนสำหรับโรงเรียนอาชีวศึกษา
 เอกชน

กรอบแนวคิดเบื้องต้นในการวิจัยก่อนการพัฒนา

ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดในการวิจัยจากการศึกษาเอกสาร การทบทวนวรรณกรรมแนวคิด
 และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ โดยมีแนวทางการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาสภาพบริบทและปัญหาของกลุ่มตัวอย่าง
2. ร่วมกันกำหนดประเด็นและกำหนดแผนการพัฒนา
3. ดำเนินการตามขั้นตอนที่กลุ่มได้กำหนดไว้
4. ติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินการตามแผน
5. ประเมินผลการนำไปใช้หากกลุ่มยังไม่พอใจกับสิ่งที่เกิดขึ้น ให้นำเอาปัญหาอุปสรรค
 ที่พบไปวางแผนร่วมกันใหม่ และให้ดำเนินการตามข้อ 2-5 ในลักษณะของการหมุนตามวงจร
 จนกว่ากลุ่มจะเกิดความพอใจ จนกว่ากลุ่มจะพอใจในผลที่เกิดขึ้นจึงเข้าสู่ขั้นสุดท้าย
6. รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชน
 สรุปเป็นกรอบความคิดเบื้องต้นในการวิจัยก่อนการพัฒนาได้ตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดเบื้องต้นในการวิจัยก่อนการพัฒนา